

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

Факультет мистецтв
Кафедра теорії і методики мистецької освіти та диригентсько-хорової
підготовки вчителя

Теорія і методика виховання художньо- обдарованої особистості у закладах мистецької освіти

**ЗБІРНИК СТАТЕЙ
VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

ЧАС МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

17 – 18 жовтня 2019 року

TIME OF ART EDUCATION

Collection of Articles VII of the All-Ukrainian Scientific-Practical Conference
«Theory and methods of education of the artistically gifted person in the institutions
of art education»

Харків
Україна
2019

УДК 37.032
ББК 85я43
Ч-24

Редакційна колегія

Калашник М.П. – доктор мистецтвознавства, професор
Матвеева О.О. - доктор педагогічних наук, професор
Полубоярина І.І. – доктор педагогічних наук, професор
Смирнова Т.А. - доктор педагогічних наук, професор
Соколова А.В. - доктор педагогічних наук, професор
Тарарак Н.Г. - доктор педагогічних наук, професор
Тушева В.В. - доктор педагогічних наук, професор
Перетяга Л.Є - доктор педагогічних наук, професор
Фомін В.В. – доктор педагогічних наук, професор (голов.ред.)
Бурма А.В.- кандидат педагогічних наук, доцент

*Затверджено редакційно видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 6 від 05.11.2019*

У збірнику подано статті VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти». Збірник розрахований на студентів, магістрантів, аспірантів, докторантів, здобувачів, педагогічних і науково-педагогічних працівників науково-дослідних інститутів, ЗВО, учителів мистецьких шкіл.

Ч-24 Час мистецької освіти «Теорія і методика виховання художньо-обдарованої особистості у закладах мистецької освіти: зб. статей VII Всеукраїнської наук. - практи. конф. 17-18 жовтня 2019року) , ч.І / заг. ред. В.В. Фомін – Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019 – 267с.

ISBN 978-617-7298-28-0

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів.

Автори статей несуть повну відповідальність за опублікований матеріал.

Мова видання: українська, англійська.

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

**УДК 37.032
ББК 85я43**

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, 2019

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

А.В. Мартем'янова, Єлізавета Мартем'янова

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ НА
УРОКАХ МИСТЕЦТВА..... 208

Наталія Круглова

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ У
ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ 213

Наталія Мартінкус

АЛЬТЕРНАТИВНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «МЕТРО-РИТМ»
УЧНЯМ МОЛОДШИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ СОЛЬФЕДЖІО..... 219

Лариса Луганько

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ХУДОЖНЬО ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У
ГАЛУЗІ ДИЗАЙНУ 225

Тетяна Герасименко

РОЗВИТОК МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В
ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 229

VI. ВИКОНАВСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Діана Хантулі

ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ВОКАЛЬНИХ ВМІНЬ
МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ЯК НАУКОВА
ПРОБЛЕМА 233

Ольга Кіпоть, Гао Хефань

САМОСТІЙНА РОБОТА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО
МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 239

УДК.373.3/5.015.31

Наталія Круглова

*Харківський національний педагогічний
університет ім. Г.С. Сковороди
факультет мистецтв
бм група*

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ХУДОЖНЬО-ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – к.п.с.н., доцент кафедри дизайну Я.В. Чеботова

В статті висвітленню систему роботи з обдарованими дітьми в загальноосвітніх навчальних закладах.

***Ключові слова:** обдарованість, системи роботи, обдаровані учні, методи, школа.*

***Abstract.** Article is devoted to systems work with gifted children in secondary schools.*

***Keywords:** talent, worksystem, gifted students, methods, school.*

Постановка проблеми. Сьогодні у суспільстві актуалізується коло проблем, пов'язаних з виявленням і розвитком обдарованих особистостей в загальноосвітніх закладах освіти. У Доктрині національної освіти, що визначає стратегію й основні напрямки розвитку освіти України в ХХІ ст., зазначено: «Система освіти має забезпечувати підтримку обдарованих дітей і молоді, розвиток у них творчих здібностей, формування навичок самоосвіти і самореалізації особистості» [1]. Обдарована людина може дати державі, людству в цілому значно більше, ніж людина з посередніми здібностями. Суспільство в цілому зрозуміло, наскільки важливо виявити обдарованих дітей на ранньому етапі їхнього розвитку, забезпечити їм можливість для повноцінного навчання, виховання та самовдосконалення. В Україні практично відсутні програми виявлення і розвитку обдарованих дітей. Тому найчастіше в заклади нового типу відбирають просто успішних учнів, але ця успішність - результат не стільки особливих здібностей, скільки певних рис характеру (волі, організованості,

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

відповідальності) або сприятливих для розвитку соціальних умов. Проте розвиток здібностей у обдарованих дітей потребує особливої уваги, комплексного і багатоаспектного підходу, забезпечити який можна тільки на рівні управління всім навчальним закладом.

Аналіз стану досліджень і публікацій. Питаннями визначення поняття обдарованість присвячена низка робіт вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів. Відомі визначні дослідження у галузі психології обдарованості Д. Гілфорда, П. Торренса, Ф Баррона, К. Тейлора. На основі ідей психологів Д Керрола і Б. Блума їх послідовниками була розроблена методика навчання обдарованих дітей. Вивченням феномену обдарованості займались ряд вітчизняних дослідників: О. Матюшкін, Ю. Гільбух, В. Моляко, О.Рибалка, О. Балл, І. Бех, Б. Теплов, Л. Виготський, Г. Костюк.

Мета статті– проаналізувати і розкрити особливості систем роботи з обдарованими дітьми в загальноосвітніх навчальних закладах показати форми та методи роботи, формування цілісної, саморегульованої системи щодо виявлення і підтримки обдарованої молоді в ЗНЗ, розвитку та реалізації її здібностей; стимулювання творчої роботи учнів і вчителів .

Виклад основного матеріалу дослідження. Сьогодні нова українська школа повинна забезпечувати всебічний розвиток індивідуальності людини як особистості та найвищої цінності суспільства на основі виявлення її задатків, здібностей, обдарувань і талантів. В Україні прийнято цілий ряд законів і програм (зокрема Закон України "Про освіту", Національна програма «Діти України», Програма розвитку обдарованих дітей і молоді, Указ Президента України про підтримку обдарованих дітей та інші), які спрямовані на створення загальнодержавної мережі навчальних закладів для обдарованої молоді. Турбота про обдарованих дітей сьогодні - це турбота про розвиток науки, культури й соціального життя завтра. Існує думка, що обдаровані діти не мають потреби в допомозі дорослих, в особливій увазі й керівництві. У сучасній педагогічній теорії та практиці відбувається інтенсивний процес розробки системи роботи

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

обдарованих дітей. Про це свідчать численні наукові, методичні публікації, науково-практичні конференції.

Талановита дитина схильна до критичного відношення не тільки до себе, але й до навколишнього. Тому педагоги, що працюють із обдарованими дітьми, повинні бути досить терпимі до критики взагалі й особистої зокрема. Робота з обдарованими дітьми вимагає не тільки належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової, розвиваючої, творчої діяльності, а ще й накладає на систему роботи певні додаткові вимоги.

Працюючи з обдарованими дітьми потрібні специфічні підходи, методи, форми. Таким дітям не достатньо навчання в межах стандартів шкільної програми. Зміст роботи з обдарованими учнями містить низку завдань, а саме: сприяння розвитку кожної особистості; виявлення обдарування дітей і максимальне сприяння їхньому розвитку. Важливо використовувати різноманітні методики для виявлення уподобань та здібностей учнів, спостерігати за їхніми успіхами та досягненнями. Із цією метою впроваджується ряд заходів: медичних, фізіологічних, психологічних, педагогічних. Що здійснюються спільно із сім'єю та школою.

Обдаровані діти - контактні, ініціативні, з підвищеною потребою в спілкуванні й лідерстві мають високі організаторські здібності. Серед однолітків і дорослих вони почуваються впевнено; однолітки завжди обирають їх на головні ролі в іграх та заняттях. Під час досліджень таких дітей використовуються особистісні методики та соціометрія, наприклад «Комплексний особистісний соціометричний тест» О. Зварикіна.

Якщо ж у дитини переважають художні здібності, вона з раннього віку виявляє схильність до малювання або музики, психологічне тестування спрямовується на оцінювання ступеня її емоційної стійкості, така дитина вразлива і потребує індивідуального психологічного підходу. А й часом і психологічної корекції лікаря-фахівця [2].

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВИТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ

Багато дітей можуть виявити високий ступінь обдарованості у багатьох сферах. У такому разі дуже важливо не тільки виявити поле обдарованості, але й удосконалювати, розвивати його.

Спілкуючись з такими дітьми, учитель має в окремих випадках, перейти грань своєї особистої природи, мати великий досвід, спеціальні знання. Учитель повинен постійно знаходитись у пошуку ефективного механізму включення здібної дитини в структуру навчально-виховного процесу.

Варто звернути увагу на найбільш загальні можливості, які треба розвивати [8]: ,так як здібності дитини формуються під час оволодіння змістом матеріальної і духовної культури, науки, техніки, мистецтва в процесі навчання, - пізнавальні можливості і навички;

- володіння великим обсягом інформації;
- застосування засвоєного матеріалу на новому;
- встановлення причинно-наслідкових зв'язків;
- виявлення прихованих залежностей і зв'язків; - вміння робити висновки;
- уміння інтегрувати і синтезувати інформацію;
- прагнення до розв'язання складних проблем;

Серед методів навчання обдарованих учнів мають превалювати самостійна робота, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєних знань, умінь і навичок. Контроль за їх навчанням повинен стимулювати поглиблене вивчення, систематизацію, класифікацію навчального матеріалу, перенесення знань у нові ситуації, розвиток творчих елементів у їх навчанні. Домашні завдання повинні мати творчий, диференційований характер [3].

Метод навчання - це різнобічне явище, яке має внутрішню структуру та зовнішню форму виявлення: розв'язує певну дидактичну мету, являє собою форму обміну науковою інформацією між учителем і учнем, визначає вид і рівень пізнавальної діяльності, це спосіб стимулювання та мотивації навчання, сукупність взаємопов'язаних прийомів і операцій у діяльності вчителя й учнів, спрямованої на досягнення поставлених завдань [4].

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Сутність нової гуманістичної педагогічної парадигми можна розкрити словами, педагогічним досвідом та самим життям вітчизняного педагогановатора В.О.Сухомлинського: «У чому найвища насолода життя? По-моєму, у творчій праці, що наближається до мистецтва. Тільки через працю лежить шлях до мудрості, творчості, науки».

Василь Олександрович завжди глибоко і всебічно аналізував результати навчально-виховної роботи, і це допомогло йому по-науковому розв'язувати складні педагогічні проблеми. [6]

Форми навчання обдарованих дітей:

- Спеціальні класи.
- Спеціалізовані школи.
- Навчальні заклади нового типу.
- Спецкурси та факультативи.
- Позашкільні гуртки та секції.
- Заочні школи.
- Станції юних техніків, біологів тощо.

Робота з обдарованими дітьми вимагає специфічних підходів, методів і форм. Таким дітям не достатньо навчання в межах стандартів шкільної програми. Керівництвом школи мають бути передбачені додаткові заходи щодо роботи з такими дітьми, залучені до неї кращі педагоги, оскільки вона під силу висококваліфікованим, небайдужим до свого предмета вчителям .

Висновок. Отже, щоби розв'язати проблему обдарованих учнів, потрібно створити умови абсолютно доброзичливого ставлення до них дорослих, надання в спілкуванні з такою дитиною беззаперечної переваги роз'ясненню та переконанню перед примусом і критикою, уважності до потреб обдарованих дітей, цілеспрямованого підвищення загальної культури педагогічних працівників і батьків обдарованого школяра. Робота з обдарованими учнями триває весь час їхнього перебування у загальноосвітньому навчальному закладі. На нашу думку, дотримання цих рекомендацій сприятиме покращенню та підвищенню ефективності результатів системи роботи з обдарованими дітьми в

V. НАПРЯМИ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВИТИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВИТИ

ЗНЗ. Для України, яка прагне до статусу розвиненої, правової і демократичної держави, створення системи розвитку обдарованої особистості є необхідною умовою досягнення успіху на цьому шляху. Нині і сама доля України залежить від того, наскільки ефективно будуть реалізовані інтелектуальні, творчі можливості її народу, кожного громадянина. Ось чому великого значення набуває науково-педагогічне вирішення цієї проблеми, зокрема вияв і розвиток здібностей і таланту кожної дитини, дослідження теоретичних основ ефективної державної підтримки талановитої молоді, а також вдосконалення системи роботи з обдарованими дітьми в загальноосвітніх навчальних закладах.

Список використаних джерел

1. Антонова О. Є. Теоретичні та методичні засади навчання педагогічно обдарованих студентів: [монографія] / Олена Євгеніївна Антонова. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. 472 с.
3. Гільбух Ю. Розумово обдарована дитина. К.: Либідь, 2002. 112с.
3. Головин С.Ю. Словарьпрактического психолога. Минск Москва (Харвест-Аст). 2001. 798с
4. Національна доктрина розвитку освіти у ХХІ столітті. К.:Шкільний світ, 2001.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: [навчальний посібник] / Ілона Миколаївна Дичківська. К.: Академвидав, 2004. 352 с.
6. Крыжко В.В., Павлютенков Е.М. Психология в практике менеджера образования.СПб.: Образование-культура. 2002. 184с.
7. Москалевський З.О. Система роботи з обдарованими дітьми// Директор школи. 2012. №9 С. 29 - 50.